

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacræ Theologiæ Professoris, Et sanctæ Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtvtibvs,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtvte Religionis, Et Ei Annexis; Continens septem Tractatus
Theologiæ Moralis præcipuos. Primus, in ordine septimus, est de Oratione
... Septimus, & latissimus, de Beneficiis Ecclesiasticis

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Quæ actiones liberales sint in die festo licite, & quæ prohibitæ. punct. 6

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76561](#)

riam conservandam maximam duci: media enim imagine representatur nobis prototypus. Ergo est opus liberale, & non seruire; & confirmo. Nam actio pingendi eiusdem rationis esse videtur cum actione scribendi; siquidem in ferendis quibusdam lineis, & figuris constituit, qua linea, & figura etiam in scriptura reperiuntur, quod vero linea, & figura calamo, vel penicillo sicut, non videtur diversitatem ita magnam constitutere, ut opus factum penicillo sit seruire, calamo autem sit liberale.

7 Nihilominus tenuissima est communior, veraque sententia, scilicet actionem pingendi de se seruire esse, ita Caet. 2.2, quaf. 12.2. art. 4. S. ad 2. Suarez r. 1. de relig. lib. 1. c. 26. n. 4. Sa. supr. Fagundez de quinque Ecclesiæ præcepti, lib. 1. c. 11. n. 10. Bonacina diff. de tercio decal. præcepto, quaf. unica, p. 2. n. 25. Ratio est; quod haec actio pingendi non tendit ad mentem instruendam, sed solum ad assimilandam imaginem arte factam rei verae, quod autem ex illius assimilatione excitat memoria rei representata, hoc est per accidens, neque talis excitatio sufficiat ad constitutandam actionem pingendi liberalem; alias effectio cuiuscumque imaginis, quæ fit per artem sculpendi, vel confandi, efficit opus liberale, in quo est diversa ratio de scriptura. Nam scriptura procedit à mente ad exprimendos mentis conceptus, rationes, & iudicia, inquit ipsa mater expeditio conceptuum, & locutus quedam exterior: pictura vero non est expressio conceptus, sed expressio rei representata per conceptum, sicut effectio domus est expressio domus conceptus, non conceptus. Neque obstat hanc actionem sèpè a nobilibus exerceri, quia hoc est propter eius excellenciam, propria tamen est seruorum.

8 Tertia actio est pescatio, auerpatio, & venatio, quas plures Doctores existimant, esse opus liberale, si ob recreationem sicut, etiam seruire, si ob lucrum & quantum sicut, ita docuit Angel. Sylvest. Rosella, Tabien, Amila, & Pianellus relati ab Azor. 2. p. lib. 1. c. 27. quaf. 7. cap. licet de Feriis; siquidem ex dispensatione conceditur pescatio diebus festi, & insuper propter facultatem datam mandatur, ergo aliquid in pium vnum. Azor tamen cum Med. lib. 1. in bruci. conf. ff. cap. 12. § 8 fol. 95. & Ludouic. Lop. in suo instruc. 1. p. cap. 52. Sa. verbo festum. num. 5. Nauart. sum. cap. 13. num. VI. § 6 ex Bonacina diff. p. de tercio decal. præcepto. quaf. unica, p. 2. num. 25. existimat venerari, & pescari, auerpari, & similia non esse opera per se seruia, atque adeo esse licita: & ad cap. licet. de Feriis. Respondet Nau. & Azor. indulgentiam ibi concessam pescandi illud genus pescium non esse dispensationem in præcepitione enim necessitatis videbatur dispensatum, sed erat quedam approbatio, & permisio. Neque etiam virget hanc indulgentiam concedi à Pontifice sub onere dandi congruum portionem Ecclesiæ circumpositis, & Christi pauperibus: nam vel illa, portio erat de dicta ex obligatione soluenda decimas, ut dicit loffa, vel ut placet Ludouic. Lop. § non peccant, solum de consilio, & non de præcepto talis portio cauerit danda; idemque docuit Sylvest. verbo Domini, q. 4. n. 6.

9 Nihilominus dicendum existimat cum Suarez de relig. lib. 2. de festis cap. 28. n. 3. Fagundez de quinque Ecclesiæ præceptis, lib. 1. cap. 11. n. 16. venationem, & pescationem, & similia esse opus seruie per se, siquidem sunt actiones ad vnum corporis, & ipsius utilitatem pertinentes. Quid enim est venari, vel pescari, nisi animalia colligere, occidere, & defere. Sunto ergo haec actiones seruiles, quae ad utilitatem corporis ordinantur per se, & ibi sunt. Verum ratione confutandis existimat ipsi Suarez. supr. num. 5. Fagundez, n. 17. Tolet. lib. 1. cap. 24. licet venari; quia scientibus, & tollerantibus pastoriis Ecclesiæ videatur haec confutatio introducta; idemque existimat de pescatione in flumine moderata, & sine magno labore ministrarium in illa. At de pescatione maris non est confutato, nisi ob speciem, & virginitatem necessitatem; ac proinde licita non est, iuxta capitulo de feriis.

10 Adierto tamen, eti in supradicto capitulo de Feriis, solum detur licentia ad pescandum quoddam genus pescium speciale, quod vocatur Alceia, at communiter doctores extendunt, ut videtur est in Suarez. r. 1. de relig. c. 2. num. 6. facultatem ibi concessam ad quodlibet aliud genus pescium, quod certis diebus sollempniter apponere, cuius pescatio illo die facienda est, quin minus magna ex parte amitteret, conceditur tamen in supradicto capitulo dominis nictis, & festis dispensatio (præterquam in maioribus anni solemnitatibus) cum illo tamen onere, & obligatione, vel elemosynam aliquam post factam capturam Ecclesiæ circumpositis, & Christi pauperibus faciant: quam elemosynam dannam esse ex obligatione existimat cum aliis, suar. supr. & lib. 1. de festis cap. vlt. num. 7. & videtur conuinci, quia sub illo onere datum facilius non debita. Si tamen in maioribus solemnitatibus ex dispensationibus prelati pescandum esset, tunc si ipse prelates dispensationem sub illo onere, & elemosynam danda non concederet, non exstantur pescantes illam erga rei, qui tunc non ex dispensatione capitulo: sed ex dispensatione prelati operarentur.

11 Quarta actio est prælatio, quam plures doctores affirmant non esse opus seruile, id. & que non esse peccatum saltem mortale fieri in die festo, etiam extra necessitatem, si Missa audia-

tur, sic Caet. 2.2. q. 40. art. 4. Bannes dub. 4. n. 4. Valer. 2.2. disp. 3.9. 16. p. 5. vers. tertio. Sa. verbo festum, n. 15. Rodrig. 1. p. sum. cap. 12. n. 10. inclinat Bonac. diff. 2. de restit. q. 4. art. 1. p. 12. §. 4. fine. Suar. de bello diff. 1.3. sect. 7. num. 24. & mouetur, quia est actio seruus, & principibus communis. Dicendum tamen existimat cum Suarez. lib. 2. de festis, cap. 28. numero 2. Fagundez de quinque Ecclesiæ præceptis, lib. 1. cap. 11. n. 2. Et si opus de fe seruile quia haec actio est merè corporalis, laboriosa, & circa effectus corporis omnino exititus. Item est vñus artis mechanicae. Ergo non est opus liberale, sed seruus. Verum ratione necessitatis, ferè semper sunt hæc actiones licita, iuxta leg. omnes iudicis. Cod. de Feriis. & leg. duces. ff. de Feriis: Quia si est bellum defensum, ordinatur ad defendendam propriam vitam, vel rem publicam. Si est aggressivum honestat ex necessitate comparandi victoriam, cuius opportunitas raro occurrit. Et ex haec necessitate excusat qui aggeribus, fossa, & vallo, arcis, vibes, oppidava muniti, & alia similia facti. Quod ab illis victoria dependet, aut sine graui damno, & iactura differunt nequeunt: ita Azor. 2. p. lib. 1. c. 27. q. 2. Vñus addit Suarez. supr. Solere tempore pacis fieri in die festo aliquas exercitationes, & demonstrationes militares, quarum vñus hec, ratione confutandis, cum ratione moralis necessitatis ad publicam custodiam civitatis: quia non potest commodi alii diebus fieri. Tum denique, quia illa quæ sunt sunt, aut nihil, aut parum de seruili opere habent, & ad memoriam peritus exercendarum, vel cognitionem personarum habent, quæ ad exercendam militiam ordinantur, & si aliquod seruile miscent, ex aliis causis honestat. Deinde iam confutandine receperunt est iuuenes diebus Dominicis, & festis artem digrediadionem discere: quia esto discutatur vñus, & exercitio operis seruilius ob necessitate reipublicæ, cui maximè conuenient iuuenes exercitatos in pælio habere, permititur ydēnibus, & consentientiis prælati. loco alleg. tenet Fagundez.

12 Quinta actio est iter ager, de qua existimat Caet. 2.2. q. 12. art. 4. Sotus l.2. de iust. q. 4. art. 4. §. tertium genus. Abulen. Exod. 12. q. 25. Et si opus seruile, confutandine tamen excusat viatores. Ego tamen existimat non esse opus per seruile, siue pedibus, hæc eque fiat, ita Nauart. cap. 13. n. 6. vers. diximus. Angel. verbo feria, n. 15. & Rosella, n. 26. Azor. 2. p. lib. 1. cap. 27. q. 8. Suarez. r. 1. de relig. lib. 2. de festis. cap. 17. num. 2. Ratio est, qui iter agere est de fe quedam actio naturalis conuersi in quadam corporis situatione, atque exercitatione, atque adeo non est opus seruile, sed liberale. Quod vero aliquando iter fiat cum nimis corporis defragatione: hoc in causa non est, ut opus liberale transeat in seruile. Idem quod dictum est de adeo itinerandi, d. cendum est de illis agitationibus corporis, in salutationibus, chorœs, & tripudis constitutis, & a fortiori de exercitio musicæ tam voce, quam instrumentis: omnia enim hæc ad leuamen corporis, & animi oblectamentum pertinent. Quando autem iter agitur deferendo bestiam, aut curram omnium, quibus incedunt onera leuanda sunt, interdum impounda, si in tali leuatione, aut impositione multum temporis non consummatur, peccatum mortale non erit. At si pallium onera leuanda sunt, & pallium imponendum, vel multum temporis insumentum sit in talibus actionibus, cum hæc omnia sint de seruile, honestari debent aliquo capite extinseos, ut licet sicut, felice ex graui derimento, quod patuerunt iugafones, seu mulieres, si cogentur die festo quiescere, quoconque iter agendo peruenient; vel etiam excusat ob publicam utilitatem, ad quam necessarium fecit semper est, ut finis mora, & grauamine hæc asportatio mercium sit, & ita confutatur hæc excusationem approbabur, ut docet Suarez. r. 1. de relig. lib. 2. de festis. cap. 26. n. 3. Azor. 2. p. lib. 1. c. 27. q. 2. Man. Rodrig. c. 11. n. 2. fine. Sa. verbo festum. num. 5.

P V N C T V M VI.

Quæ actiones liberales sint in die festo licita, atque prohibita.

- 1 Omnis actio liberalis à iure non prohibita licita est die festo.
- 2 Licitum est doctori legere, concionari, consilia dare, & indicem de partibus iustitia informare.
- 3 Item omnis actus voluntaris iurisdictionis licitus est. & va- lidus.
- 4 Duo genera actionum prohibentur à iure, mercatus, & fori.
- 5 Explicatur mercatus, qua ratione sit prohibitus.
- 6 Quæ pertinent ad iudicium forensis, probantur die festivo.
- 7 Non solum illorum sit prohibitus, sed annulatus. Excepto, nisi dies feriatus esset in gratiam vendimiarum, & me- sum.

1 R Egula genealis est omnem actionem liberalem licitam esse in die festo, exceptis aliquibus à iure expeditis, & D. Thom. 2.2. quaf. 122. art. 4. Ratio est clarazquia ex vi festi lo-

Disput. II.

Punct. VII.

67

sum est prohibitum opus seruile. Ergo liberale est concessum, nisi aliquando speciali iure exceptum sit.

² Hinc sic licetum esse doctori, legere, concessionari, consilia & responsa dare, & iudicem de partium iustitia sua verbo, seu scripto informare, quia haec actiones liberales sunt nullius prohibita: sic Azot tom.2, insit. moral.lib.1, cap.27, quasf. 11. Suarez tom.1, de relig. lib.2, de festis, cap.30, num.9. Bonacina, disputat.5, de tertio decal. precepto, quasf. unica pars.2, numero 7: Et 8.

3 Secundò fit omnes actus iuri s̄ctionis voluntariæ licitos, & validos fieri diebus festis, ac proprie lexitur est emancipare, adoprate, filios manumittentes, ferens signare, pupillorum eutores eligere ad officia, & regimen ciuitatis, confidite testamento, celebrare contractus, priuilegia, & dispensations concedere, ab excommunicacione, & censuſis absoluere; quia omnia hec cum iudicitalia non sint, neque strepitum iudicitalium exposcent, nullibi prohibentur: & ita tradi Sylvestro domini-
cana, questi. 3, num. 5 Matanca, 6. part. de ordine iudicitali: titul. de auctorit. edit. n. 39 Suarez, tom. 1. de relig. cap. 30. n. 10. Fa-
gunder de quinque Ecclesiæ praepct. lib. 1. cap. 13. n. 14.
Dicitur ergo actionem liberamente esse licitam, & veli Jam-

¶ 4 Dixi omnem actionem liberalem esse licitam, & validam,
exceptis aliquibus à iure expensis. Quia autem haec sint, constat
ex cap. 1. & vlt. de Feris, & leg. 1.2. & 3. & vlt. Cod. codem
tit. Voi duo genera actionum prohibentur, scilicet mercatus, &
forislib quibus varia tum ad contractus, tum ad iudicium com-
pendiuntur. De quibus sigillata dicendum est. Ratio huius
prohibitionis est, ut vieniturgia, dissensiones, secularisque dis-
fractio, quam secum affuerit haec actiones, & quia vacationem,
& quietem in die festo intentant maximè impediant.

5 Prima est actio prohibita, est mercatus, sub quo non solù
mundine publicas, quæ semel, vel ter in anno nullas, & con-
cessione principis in aliquo loco sunt, sed etiam intelliguntur
mundine, quæ singulis hebdomadis die determinatae in aliqua
ciuitate, villa, aut pago celebrantur, quæ propriè nomine mer-
catus appellantur. Hæ ergo per se, & iure canonico illicitè
sunt dictæ fæto. At fæto in omnibus partibus consecutum abro-
gata est hæc obligatio; siquidem videtur, & non contradic-
tientibus prelatis hi mercatus celebrantur, neque deficit iusta
causa permissionis: convenient enim maximè bono Reipublicæ
diem fixum habere mercatus, ut sic ex viciniis partibus ad emen-
dum, vel vendendum illuc possint accedere, quod fieri non pos-
set, si adiungente fæto mutaretur: sic Nataur. cap. 13. n. 8. To-
let. lib. 4. summ. oap. 24. num. 4. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis
cap. 29. num. 5. Fagundes de quinque Eccles. praecipe c. 12. lib. 1.
num. 6. & 7. Vicerius sub nomine mercatus comprehenditur à
doctoribus quælibet emptio, venditio, locatio, permutatio, vt
benè expendit Suar. dicto cap. 29. num. 1. At magna ex parte
hoc praecipsum confutendum est derrogatum. Videmus nam-
que operarios sine vlo scutculo dic fæto conduci, bona de-
functorum publica voce praacons vendi, necessaria cibo, &
potuientia ferri, calcos, aliaque res leues emi, ac denique
passim sive priuatae venditiones, sive locationes, tum in gratiam
emporiorum qui alio die adesse non potest, tum in gratiam venden-
tium, quia illæ die non posset ex defectu emenitum vendere; ut
benè tradit Azor. 2. tom. in inst. moral. lib. cap. 27. queſt. 10. Quapropter
in hac parte spectacula est confutandum, que solūm vide-
tur esse, ne apertis officinis, & quasi in publico hi contractus
particularies celebrantur.

Secunda actio prohibita iure canonico est placitum, seu iudicium forensis, sub quo omnes actiones pertinentes ad iudicium comprehenduntur, ut manifeste constat ex tribus capitibus 15. quafi. 4. & ex cap. 1. de Feris. ibi. His diebus nec placitum fiat, neque aliquis ad mortem, vel ad perniciem iudicetur, nec Sacramenta, id est iuramenta praestentur, & licet haec iuramenta, & sententiae sub nomine placiti comprehensa effent, maiori claritate gratia exprimuntur. Quod constat ex cap. ult. de Feris. Vbi folium dictum est, iudicialem stipitum diebus feriatis debere conquiscere, qui ob reuerentiam Dei noscurrit esse statuit. Sub hoc ergo placito, & stipite, iudiciali dies speciales actiones comprehenduntur; nempe citatio patris, formatio processus, seu cognitio causa, & sententia; quia his tribus actionibus iudicium constat. Haec ergo sive in criminali causa, sive in civili prohibentur. Quis supradicti texus generaliter loquuntur, prohibent inquit omnem stipitem iudicalem, omnemque placitum, & verba generaliter sunt intelligenda, maxime cum in honorem Dei sit hæc prohibitio, ita Cateciz. 2. z. quafi. 12. arr. 4. Natur. cap. 13. num. 13. Toler. lib. 4. sum. cap. 2. 4. num. 5. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis, cap. 29. n. 8. Fagundez de quinque Ecclesiæ præceptib. lib. 1. c. 12. nro. 5.

7 Adde non solum supradictas actiones diebus feriatis in honorem Dei prohiberi, sed insuper annullari, & irritari, ut ex consenserunt partium valide facti non possint: haberent expeditum, capite ultim. de feriis. Ibi adeo conuenit ab humi modi astinere, ut consentientibus etiam partibus, nec processus habitus tenet, nec sententia, quam condicione diebus huiusmodi promulgari. Fautque lex ut in die eodem feriis, ibi, quod contra hoc factum fuerit, omnibus

modis iriteetur, & licet ibi non videarum facta ipso iure irritatio, non tam*n*a contradicit factam iute canonico. Quare haec est differentia inter mercatum, & iudicium: nam mercatus solum prohibetur, cap*1.* de *Feriis*, factus ramen tenet. At actus iudicij non solum prohibent fieri die feriato in honorem Dei, sed etiam facti annulantur, ita: neque possunt litigantes tali annulacione renunciare: quia est annulatio facta ob finem publicum religionis, cui fini publico nullus homo particularis derogare potest, sic Azor, 2*rom* *instit*, moral. lib*1.* c*27*, qu*est*; 8*Syllester verbo dominica n*o* 10*. Tolt*lib. 4. sum. cap. 24. num. 5*. Fagundez de quinque Eccles precept*lib. 1. cap. 12. n. 1* & colligit aperte ex dicto cap*conquestus de feriis*, & glof*sa ibi*, *Abbate num. 9*. Verum si dies feriatus non sit in honorem Dei, sed gratia vendimiarum & messem in uitiatatem hominum, actus iudiciales ex consensu parvum eo*de facti & licti, & validi funis quia tali vacatio*, & felio posunt patres renunciar, vicepot in gratiam, & uitiatem ipsorum introducto. At si patres non consentient integra prohibito, & annulatio preferatur, ut bene trah Robert*Maranta, 6-pde ordin. iudicij. ubi de auctorum edit. num. 36.* & Fagundez *lib. 1. de quinque eel. precept. cap. 12. n. 11*. Placeat ramen quamlibet iudicij partem signatim explicare.

PVNCTVM VII.

Qua ratione citatio , processus , & sententia die festo prohibeantur ?

- 1 Citario, quia mandatum indicis de citando reum, & executionem ipsius comprehendit, prohibita, & nulla est si in die festo stat.
 - 2 Si citatio facta est in die professo, seu cataris, ut in die festo compareas, nullum est mandatum.
 - 3 Si mandatum sit, ut intradecim dies compareas, & dicimus est festus, plures consent non tenere mandatum, probabilitus est teneri.
 - 4 Citari non potest reus existens in loco ubi est die festus, tam in loco indicis non serueretur.
 - 5 Examinatio testium quia ratione continet interpositionem inserurandam illicita, & nulla est die festo, quatenus verò continet depositionem ipsorum testium licita est secundum aliquos.
 - 6 Probabilitus est etiam depositionem testium in die festo illicitam & nullam esse.
 - 7 Extendenda est doctrina ad depositionem testium in causa spiritualium.
 - 8 Fit satis argum. num. 5. adduclis.
 - 9 Oblatio libelli contra partem iam citatam est licita die festo.
 - 10 Sententia data inter partes illicita est, & inuidia die festo.
 - 11 Sententia excommunicacionis, & effensionis, & interdicti in die festo pronuntiari possunt.
 - 12 Executionem sententiae tametsi aliqui existimant licere die festo. Probabilitus est oppositum.
 - 13 Appellatio in die festo non videtur posse interponi.
 - 14 Tenendum tamen est interponi posse, quia est communis sententia.
 - 15 Fit satis argum. num. 13. adductis.
 - 16 Sententia iudicis arbitrii illicita est die festo, secus arbitratoris.
 - 17 Limitanda supra dicta sunt, nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat.

Rima ergo pars iudicij ait citatio , que comprehendit & mandatum iudicis de citando reum, & executionem ipsius mandati , que nomine citations appellatur. Quilibet harum partium si die feriato facta illicitia est, & nulla, ut probat textus in cap. conquestus, de Feriis . vbi omnis iudicatus stricte pasci- piuit conqueciere, sed quilibet ex his paribus per teneat ad uide- dicalem strepitum. Item ibi andulatur processus habitus, sed processus necessario constat ex mandato iudicis de citando , & excusione talis mandati. Ergo omnia hec in die festo facta annulantur. Faut eriam vox vlti. Cod. de Feriis ibi, tacet ap- partitus præconis, horrida vox sileat, quis dicit, nec index vocat reum, nec vocans annuntiat. Quocumq[ue] vi processus formari posse, ac tunc finit valida, debet praeciputum de citando reum, & ipsa initatio vel precepti de profecto fieri. scilicet Mariana 6. p. de ordinis iudicatarum relata concipiatur citatio .¹¹⁹ Suarez, to. 1. de relig. lib. 1. de festis, cap. 30 n. 4. eti Azoz. tom. 2. iustit. mor. lib. 1. c. 17. quesq[ue]. 17. Evidetur: lib. de quinque Ecclesie praescrip- tions, num. 11. & alii apud ipsos. Et ratio est; nam praeciputum iudicis de citando reum est actus iurisdictionis contentio & ex causa cognitione procedens non enim iudex hunc mandatum dare potest, quin prius examineat, an iustit. ac malitiosè actor procedat, sed ex supradictis textibus, constat omnem strepitum